

رفتار مکانیکی و الکتریکی ریزمبدل‌های خازنی با در نظر گرفتن اثرات اندازه

سیدا دریاسی (کارشناس ارشد)
پژوهشکده میکروالکترونیک، دانشگاه ارومیه

امیرهوسی ابادزی * (استادیار)

حامد قنبریور (دانشجوی کارشناسی)
گروه هندسی مکانیک، دانشکده فنی، دانشگاه ارومیه

سعید افربیک (دانشیار)
پژوهشکده میکروالکترونیک، دانشگاه ارومیه

قادر رضازاده (استاد)
گروه هندسی مکانیک، دانشکده فنی، دانشگاه ارومیه

امروزه به منظور مطالعه‌ی بالینی در تصویربرداری اولتراسونیک، ریزمبدل‌های اولتراسوند خازنی در بازه فرکانس‌های بالا مورد استفاده قرار می‌گیرند. در این مقاله از طریق تحلیل رفتار مکانیکی ریزمبدل اولتراسوند خازنی، پهنانی باند فرکانسی و میزان حساسیت آنها ارزیابی شده است. برای طراحی ریزمبدل اولتراسوند که قادر به تولید تصاویر با وضوح بالا باشد، نیاز به یک ساختار خازنی با استفاده از تکنولوژی سیستم‌های میکروالکترومکانیکی می‌باشد. از این رو در این مقاله به منظور پیش‌بینی رفتار مکانیکی این سیستم به طور دقیق، ناپایداری پولین و پاسخ فرکانسی دیافراگم با در نظر گرفتن نظریه گردابان‌های مرتبه بالا بررسی می‌شود. همچنین، به منظور مطالعه‌ی جامع، فاکتورهای الکتریکی ساختار ریزمبدل خازنی از جمله ضریب توزیع الکترومکانیکی، فشار خروجی و حساسیت سیگنال دریافتی مورد مطالعه قرار می‌گیرد. ساختار بررسی شده در این مقاله در واقع یک روش عملی، ساده و دقیق است که برای کاربردهای پزشکی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

st_s.darbasi@urmia.ac.ir
am.abazari@urmia.ac.ir
hamedqanbarpur@gmail.com
s.afang@urmia.ac.ir
g.rezaزاده@urmia.ac.ir

وازگان کلیدی: تصویربرداری پزشکی، سیستم‌های میکروالکترومکانیکی، ریزمبدل خازنی، تئوری گردابان‌های مرتبه‌ی بالا.

۱. مقدمه

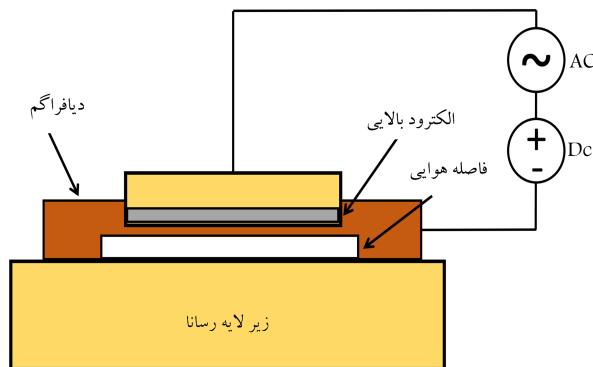
مورد استفاده قرار گرفت، قادر به ارسال و دریافت امواج در زنج فرکانس $50\text{--}500\text{ مگاهرتز}$ تا 300 مگاهرتز می‌باشد. با توجه به زنج فرکانس‌های مختلف، نوع تصویربرداری و کاربرد آن متفاوت می‌باشد.^[۱-۲] با در نظر گرفتن تصویربرداری‌های مختلفی که در حوزه پزشکی صورت می‌گیرد، انجام تصویربرداری با استفاده از روش اولتراسوند و استفاده از یک سیستم با تکنولوژی ممزب با توجه به اندازه کوچک، هزینه کم، قابل حمل بودن و دقت بالاکمک بزرگی به ایجاد تصاویر پزشکی با کیفیت و دقت بالا و هزینه بسیار کم نسبت به سایر روش‌ها می‌کند. تصویربرداری با سونوگرافی که حدود 25 درصد از روش‌های تصویربرداری بالینی را تشکیل می‌دهد، یکی از امن‌ترین ابزارهای تصویربرداری در کلینیک‌های پزشکی می‌باشد. این مبدل‌های فرماصوتی از نظر ساختاری انواع گوناگونی دارند که از جمله پرکاربردترین آنها در حوزه پزشکی می‌توان به مبدل‌های پیزوالکتریک و الکترواستاتیک اشاره کرد.^[۳-۴] از طرف دیگر، با توجه به معایب موجود در مبدل‌های پیزوالکتریک که باعث ایجاد برخی محدودیت‌ها در تصویربرداری اولتراسوند می‌شود، تکنولوژی CMUT به دلیل مزایایی مانند پهنانی باند و سیعی تر،

تصویربرداری پزشکی که یک تکنیک و فرایند مورد استفاده برای ساختن تصاویر از بدن انسان برای اهداف کلینیکی می‌باشد، یکی از مدرن‌ترین روش‌های تشخیص در حوزه پزشکی است.^[۱-۲] این تکنولوژی با استفاده از امواج مختلف برای کاربردهای گوناگون انجام می‌گیرد. اما تصویربرداری با امواج فرماصوت به دلیل اینمی بالا، حمل و نقل آسان و هزینه کم نسبت به سایر روش‌ها بیشترین استفاده را در حوزه پزشکی دارد. این نوع تصویربرداری‌ها توسط مبدل‌های مختلفی از جمله مبدل الکترومغناطیسی، مبدل پیزوالکتریک و مبدل الکترواستاتیک (خازنی) صورت می‌گیرد. از طرف دیگر با توجه به عملکرد مطلوب و مزایای ریزمبدل‌های خازنی (Capacitive Micro Ultrasonic Transducer) با تحریک الکترواستاتیک نسبت به سایر روش‌ها، طراحی و تحلیل این نوع ریزمبدل، موضوع مورد مطالعه در این تحقیق قرار گرفته است. سیستم تصویربرداری با امواج فرماصوت که در سال ۱۹۷۰ در حوزه پزشکی

* نویسنده مسئول

تاریخ: دریافت ۲۳ آگوست ۱۴۰۰، اصلاحیه ۱۲، ۱۴۰۰، پذیرش ۱۲، ۱۴۰۰.

DOI:10.24200/J40.2022.59296.1627

شکل ۱. شماتیکی از مبدل نوع CMUT.

است. چرا که پهنانی باند وسیع باعث بهبود کیفیت و دقت تصاویر ایجاد شده می‌شود. همچنین کوچک بودن ابعاد CMUT باعث کوچک شدن امپدانس سیستم و در نتیجه باعث بیشینه‌ی انتقال انرژی در سیستم می‌شود. در واقع تصویر باوضوح بالا، با بیشینه‌ی انتقال انرژی انجام می‌شود؛ اختلاف امپدانس پایین صوتی بین مبدل و محیط مجاور باعث حد بالای انتقال انرژی بین مبدل و محیط می‌شود. به عنوان مثال، امپدانس اکوستیک یک ماده پیزوالکتریک معمولی (30 مگاریل) با طور قابل توجهی بالاتر از امپدانس اکوستیک سیال معمولی مانند آب ($1/5 \text{ مگاریل}$)^[۱۲] و یا امپدانس بافت‌های نرم انسان مانند چربی (6 مگاریل)^[۱۳] می‌باشد. جهت کاهش عدم امپدانس در فرکانس‌های بالا، می‌توان از یک لایه تطبیق مناسب در مقابل دستگاه استفاده کرد. امپدانس کم CMUT، تطبیق آسان بین محیط مجاور و مبدل را در مقایسه با مبدل‌های پیزوالکتریک به ارمغان می‌آورد.^[۱۴] از این رو، با بیشینه‌ی انتقال انرژی موثر در سیستم، ضربی انتقال الکتریکی سیستم بهبود خواهد یافت؛ این بدان معنی است که CMUT پهنانی باند وسیع تر و حساسیت بالاتر را در مقایسه با سایر روش‌ها ایجاد می‌کند.

محدوده فرکانسی، یک مستانه مهمی است که در طراحی وسایل پژوهشکی از جمله CMUT باید مورد توجه قرار گیرد. زیرا این پارامتر وضوح تصویر و موارد کاربرد این دستگاه را به طور مستقیم تعیین می‌کند.^[۱۵] همچنین افزایش فرکانس ترنزیدوسر باعث بهبود رزولوشن و دقت تصاویر ایجاد شده می‌شود. برای ایجاد فرکانس‌های بالا در حدود مگاهرتز نیاز به یک ساختار در ابعاد میکرونی می‌باشد. با اعمال ولتاژ بالا می‌توان امواج با فرکانس بالا تولید کرد ولی چون در کارهای پژوهشکی و مخصوصاً در تصویربرداری که مستقیماً با بدن انسان در تماس هستیم، ولتاژ بالا خطرونا است، از این رو بهترین راهکار طراحی یک پروب در ابعاد میکرو می‌باشد که قادر به انتقال و دریافت امواج فرماصوت با فرکانس بالا بدون افزایش ولتاژ باشد. امروزه این اهداف با طراحی و مدل‌سازی CMUT‌ها می‌سرشده است. بنا بر مزیت‌های ذکر شده و اهمیت این تکنولوژی، ریزمبدل‌های خازنی امروزه کاربرد سیار وسیعی در حیطه‌های مختلف جهت ارسال و دریافت سیگنال دارند. به دلیل پیشرفت تکنولوژی و نیاز به داشتن انواع حسگر در حجم کوچک، ریزمبدل‌های خازنی هم امروزه در ابعاد میکرو و نانومتر ساخته می‌شوند. با درنظر گرفتن کاربرد وسیع این سازه‌ها در صنایع امروزی، مدل‌سازی و شبیه‌سازی این سازه‌ها اهمیت پیدا می‌کند. از طرفی چون تئوری‌های کلاسیک مکانیک با مقاومتی که جهت مدل‌سازی به کار می‌برند، اثرات اندازه در آنها ظاهر نمی‌شود، در این مقاله با به کار بردن تئوری گرایدیان کرنش نشان داده‌ایم که ابعاد و سایز مبدل چه تأثیراتی می‌تواند در رفتار استاتیکی و دینامیکی این سازه از لحاظ مکانیکی و همچنین روی ضربی تزویج الکترومکانیکی، فشار خروجی و حساسیت حسگر داشته باشد.

در این مقاله به مطالعه و بررسی ویژگی‌های میکرو ترنزیدوسر خازنی مربوط به تحلیل الکتریکی از جمله ضربی تزویج الکترومکانیکی، فشار خروجی، حساسیت سیگنال دریافتی و تحلیل مکانیکی شامل سفتی کل سیستم، فرکانس رزونانس و ولتاژ کشنندگی (پولین) می‌پردازیم.

۲. پارامترهای موثر مبدل‌های خازنی

۲.۱. حساسیت گیرنده

در مدد گیرنده، برخورد امواج صوتی بر روی دیافراگم باعث ایجاد جابه‌جایی مکانیکی و در نتیجه تغییر ظرفیت خازنی مابین الکترودها می‌شود. با بازخوانی شدت جریان

سهولت پروسه ساخت و قابلیت ادغام با مدارات میکروالکترونیک، برقراری اتصال الکتروآکوستیک بهتر و حساسیت بالاتر، جایگزینی مناسب برای مبدل پیزوالکتریک می‌باشد و امروزه بسیار مورد توجه قرار گرفته است. تکنولوژی CMUT که با نام مبدل یا ترنزیدوسر خازنی نیز شناخته می‌شود، در دوره‌های اخیر از جمله موضوعاتی بوده که بیشترین تحقیقات را در زمینه مهندسی پژوهشکی به خود جلب کرده است.^[۷] ایده استفاده از ریزمبدل‌های خازنی در ابتدا توسط هالر و خوری یوکاب در سال ۱۹۹۴ مطرح شد.^[۸] این مبدل شامل چندین جزء در یک آرایه می‌باشد که هر یک از این آرایه‌ها از چندین واحد خازن‌های کوچک تشکیل شده است. ساختمان اصلی CMUT شکل ۱ مشتمل از یک الکترود متغیر (دیافراگم) و یک الکترود ثابت است. با اعمال ولتاژ به این دو الکترود، خازنی به وجود می‌آید که با تغییر فاصله الکترودها مقدار آن تغییر می‌کند.^[۴] ولتاژ خارجی که با الکتریکی بین صفحات را تأمین می‌کند، با استفاده از یک مدار مجتمع که پمپ ولتاژ با پمپ بار نامیده می‌شود، تولید می‌شود، بخش اصلی تشکیل‌دهنده دستگاه‌های تصویربرداری فرماصوتی، مبدل فرماصوتی به منظور ارسال و دریافت امواج فرماصوتی می‌باشد. اعمال فشار آکوستیکی در قسمت گیرنده و اعمال بار الکترواستاتیکی متغیر با زمان در قسمت فرستنده منجر به تغییر فاصله بین الکترودها می‌شود. ریزمبدل‌های خازنی دارای فرستنده و گیرنده هستند. بر اساس شرایطی که از آنها استفاده می‌شود، موج صوتی را تولید و یا دریافت می‌کنند. در مدد فرستنده، با اعمال جریان AC با فرکانس و شدت ولتاژ مشخص، می‌توان صفحه‌ی متحرک مبدل را بر اساس هدفی که دارد، تحریک و متعش کرد. با ایجاد ارتعاشات کنترل شده روی صفحه‌ی متحرک، می‌توان موج صوتی با دامنه و فرکانس مشخص تولید کرد. در مدد گیرنده، صفحه‌ی متحرک مبدل، با دریافت موج صوتی از محیط تحت بررسی، متعش می‌شود و یا ارتعاش از قبل ایجاد شده بر روی آن، دچار تغییر می‌شود. در نهایت، چون صفحه‌ی متحرک مبدل در واقع صفحه‌ی از خازن است، بنابراین هرگونه تغییرات در این صفحه می‌تواند با تغییرات خازن کالیبیره شود.

این ساختار در مقایسه با سایر مبدل‌های مکانیکی از جمله مبدل‌های پیزوالکتریک یا مبدل‌های الکترومغناطیسی، از پروسه ساخت ساده‌تری برخوردار است. همچنین پاسخ سریع در برابر ارتعاشات ضریبی، پایین بودن سطح نویز سایز کوچک، مصرف انرژی کم، کارایی انتقال بالا و حساسیت مجامعت مسازی با پروسه‌های سیماس (CMOS) را دارند.^[۱۲-۱۳] یکی دیگر از مزیت‌های این تکنولوژی که باعث جلب نظر بسیاری از محققان در زمینه‌های مهندسی پژوهشکی شده است، وسیع و خطی بودن پهنانی باند

ضخامت میکروسازه‌ها بسیار کوچک می‌شود، اثراتی که تحت عنوان اثر اندازه از آنها یاد می‌شود، نقش مهمی را در رفتار مکانیکی میکرو/نانوسازه‌ها بازی می‌کنند. ترتیب آزمایشگاهی پیچش و خوش که بر روی میکرو/نانوسازه‌ها انجام شده است، نشان داده است که رفتار و خواص مکانیکی ریزساختارها به اندازه آنها وابسته است.^[۲۳-۲۰] تلاش‌ها و تحقیقات زیادی برای علت یابی این رفتار گرفته است.^[۲۴] مشخص شده است که رفتار وابسته به اندازه یکی ازویژگی‌های ذاتی یک ماده است و هنگامی که ضخامت ساختارها نزدیک یا کوچکتر از پارامتر مقیاس اندازه ماده سازنده ریزساختارها باشد، اثرات اندازه قابل ملاحظه بوده و باستی در بررسی رفتار استاتیکی و دینامیکی در نظر گرفته شوند.^[۱۵] تئوری کلاسیک الاستیستی به دلیل در نظر نگرفتن پارامتر مقیاس اندازه در میدان الاستیک نمی‌تواند رفتار مکانیکی این سیستم‌ها را به طور دقیق پیش‌بینی کند. از این رو تئوری‌های مرتبه بالا مکانیک جهت مطالعه‌ی دقیق رفتار مکانیکی و الکترومکانیکی آنها گسترش یافتد. این مقاله هم در راستای مطالعات پیشین، به بررسی رفتار میکروصفحه دایره‌بی به عنوان جزء متحرک از یک میکرو/نانومبدل خازنی پرداخته است. به دلیل وجود اثرات اندازه مدل‌سازی این میکرو/نانوسازه با استفاده از تئوری گرادیان‌های کرنش که اثر اندازه را در هسته خود دارد، استفاده شده است و تأثیرات این پارامتر بر رفتار سازه مورد مطالعه قرار گرفته است. به منظور مدل‌سازی ریاضی و استخراج معادلات حاکم بر سیستم، ساختار خازنی هر یک از واحدهای فرستنده و گیرنده مبدل فراصوتی موردنظر به صورت دو میکروصفحه دایره‌بی موازی (متحرک و ثابت) با یکدیگر در نظر گرفته شده است. با اعمال ولتاژ توسط منبع تغذیه اختلاف پتانسیل الکتریکی V بین آنها اعمال می‌شود و بدین ترتیب نیروی الکترواستاتیک ایجاد شده باعث حرکت صفحه متحرک به سمت صفحه ثابت می‌شود (شکل ۱). فرض شده است که میکرو صفحه متحرک دچار تغییر شکل‌های کوچک می‌شود؛ در واقع در کاربرد واقعی هم همین مساله صادق است. چنانچه انرژی کرنش یک محیط الاستیک با در نظر گرفتن گرادیان‌های مرتبه اول و دوم کرنش بنویسیم به شکل زیر خواهد

$$W = \frac{1}{\sqrt{2}} C_{ijkl} \varepsilon_{ij} \varepsilon_{kl} + \frac{1}{\sqrt{2}} l^{\dagger} C_{ijmn} \varepsilon_{mn,k} \varepsilon_{ij,k} \\ + \frac{1}{\sqrt{2}} l^{\dagger \dagger} C_{ijmn} \varepsilon_{mn,kl} \varepsilon_{ij,kl} \quad (8)$$

که در رابطه فوق ℓ و ℓ' طول های داخلی و تانسور مرتبه چهار بوده و C تانسور مرتبه چهار ضرایب است که برای یک محیط ایزوتوپ بر اساس ضرایب لامه به شکل زیر است:

$$C_{ijkl} = \lambda \delta_{ij} \delta_{kl} + \mu (\delta_{ik} \delta_{jl} + \delta_{jk} \delta_{il}) \quad (\text{4})$$

چنانچه بر اساس مدل فوق معادلات حاکم بر یک صفحه نازک کیرشهف را در دستگاه مختصات قطبی به دست آوریم و از گردابیان های مرتبه ۲ کرنش صرف نظر کنیم، با در نظر گرفتن جابجایی های کوچک، معادله حاکم برای دیافراگم بر اساس مدل گردابیان مرتبه بالا به صورت زیر می شود [۲]:

$$D \left[1 + \gamma \left(\frac{\ell}{h} \right)^r \right] \nabla^r w - D \ell^r \nabla^s w + \rho h \frac{\partial^r w}{\partial t^r} + C \frac{\partial w}{\partial t} = F \quad (\lambda)$$

طرف راست معادله (F) نیروی الکترواستاتیک اعمالی است که با استفاده از

برق برجسته می‌توان مقدار سیگنال AC را اندازه‌گیری کرد. در حالت گیرنده، ورودی فشار اکوستیک بازگردانه شده از محیط (P_r) و خروجی جریان حاصل از تغییر ظرفیت خازن (I) می‌باشد و نسبت این فشار خروجی به جریان ورودی که میزان حساسیت گیرنده (S_{Rx}) سیستم را تعیین می‌کند، به صورت زیر بیان می‌شود^[۱۷]:

$$S_{Rx} = \left| \frac{I}{P_r} \right| \quad (1)$$

جریان در مذکورینه به صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$I = \frac{\varepsilon_\circ AV_{dc}}{g_\circ \mathfrak{r}} w \quad (\textcircled{2})$$

که در آن ϵ ثابت گذردگی خلا، A مساحت دیافراگم، V_{dc} ولتاژ بایس، g فاصله هوایی و W جابه‌جایی صفحه می‌باشد که در ادامه به بررسی آن خواهیم پرداخت.

۲.۲. فشار خروجی اکوستیک

در یک سیستم خطی نامغایر با زمان (Linear time-invariant system-LTI) رابطه بین میزان فشار آکوستیکی اعمال شده به سیستم و میزان نزدیکی جریان حجمی ناشی از این فشار در یک سطح عمود بر جهت فشار باز است [۱۸]:

$$P_a \equiv \dot{\forall} . Z_a \quad (3)$$

که در آن ∇ نزخ جریان حجمی و Za معیاری برای سنجش میرزان مقاومت سیستم در برابر انتشار امواج آکوستیکی است که برابر است با $p.c$ که در آن p چگالی سیال و c مبدأی سرعت صوت در محیط انتشار می‌باشد. نزخ جریان حجمی اکوستیکی در رابطه ۳ به صورت زیر محاصله می‌شود:

$$\dot{V} = \int^R \pi r \left(\frac{\partial w_d}{\partial t} \right) dr \quad (4)$$

که در آن w_d جایه‌جایی صفحه‌ی متغیر است که در ادامه به بررسی و محااسبه آنها برداخته می‌شود.

٣.٢. ضریب تزویج الکترومکانیکی

ترنسدیوسر وسیله‌یی است که انرژی‌ها را به یکدیگر تبدیل می‌کنند. در CMUT تبدیل انرژی الکترونیکی به مکانیکی و برعکس اتفاق می‌افتد. از این رو یکی دیگر از پارامترهای مهم CMUT، ضریب توزیع الکترومکانیکی (K_T) می‌باشد. این ضریب تبدیل انرژی الکترونیکی به مکانیکی و برعکس را مشخص می‌کند. اساساً K_T نسبت آنرژی مکانیکی به کار انجام شده در CMUT است.^[۱۹]

$$K_T = \frac{E_{mech}}{E_{mech} + E_{elec}} \quad (5)$$

٣. تحلیل مکانیکی CMUT

بررسی رفتار مکانیکی میکرو ترنسدیوپلهای خازنی بدون در نظر گرفتن اثرات مقیاس اندازه می‌تواند منجر به خطای زیادی در پیش‌بینی رفتار آنها باشد؛ چرا که با توجه به تحقیقات و آزمایشات موجود، رفتار ساختارهای میکرونی وابسته به اندازه می‌باشد.^[۲۴-۳۰] طبق نتایج مقالات منتشر شده، در ساختارهای میکرونی، زمانی، که

در حل معادله استاتیکی، با استفاده از روش خطی‌سازی گام به گام^[۲۸]، معادله خطی حاکم بر تغییر شکل دیافراگم تحت تحریک الکترواستاتیک به صورت زیر به دست می‌آید:

$$\left(\left[1 + 12 \left(\frac{\ell}{h} \right)^2 \right] \nabla^r \psi - \left(\frac{\ell}{R} \right)^2 \nabla^c \psi \right) = \frac{2\alpha V_{dc}^i \delta V}{(1-w^i)^2} + \frac{2\alpha (V_{dc}^i)^2}{(1-w^i)^2} \psi \quad (14)$$

ψ را می‌توان با استفاده از تابع پایه‌بی (r) به صورت زیر تقریب زد:

$$\psi(r) = \sum_{i=1}^n \alpha_i \varphi_i(r) \quad (15)$$

ضرایب مجهول α_i با حل N معادله جبری فوق محاسبه می‌شوند. با به دست آوردن ضرایب α_i ، ψ نیز برای دیافراگم دایره‌بی مورد نظر به دست می‌آید و در نتیجه تغییر شکل استاتیکی دیافراگم در هر گام ولتاژ DC اعمالی تعیین می‌شود.

از آنجایی که معادله دینامیکی حاکم بر حرکت عرضی دیافراگم شامل جملات غیرخطی می‌باشد، ایجاد مدل کاهش مرتبه یافته گلرکین پیچیده است. بدین جهت، جملات غیرخطی معادله را به عنوان جملات نیرو در نظر گرفته و از این جملات در هر گام زمانی روی دامنه شعاعی دیافراگم با استفاده از روش رانگ کوتا مرتبه ۴ انتگرال‌گیری عددی می‌شود.^[۲۹] ترکیب خطی تعداد متناهی جمله از تابع شکل مناسب و ضرایب وابسته به زمان در تقریب پاسخ دینامیکی دیافراگم استفاده می‌شود. بدین ترتیب مدل کاهش مرتبه یافته با استفاده از روش وزنی گلرکین و انتگرال‌گیری روی دامنه شعاعی بی‌بعد، برای حل معادله به دست می‌آید. پاسخ دیافراگم به ازای هر ولتاژ DC، با انتگرال‌گیری در زمان از معادله دیافراگم دایره‌بی قابل محاسبه است. با اعمال روش گلرکین و با انتخاب تابع شکل مناسب برای دیافراگم دایره‌بی معمولی مدل کاهش مرتبه یافته و انتخاب تابع شکل مناسب برای دیافراگم دایره‌بی قابل محاسبه است. با انتخاب تابع شکل زیر به دست می‌آید:

$$\begin{aligned} & \sum_{i=1}^N M_{ij} \ddot{q}_i(t) + \sum_{i=1}^N C_{ij} \dot{q}_i(t) + \\ & \sum_{i=1}^N \left(K_{ij}^c + K_{ij}^{nc} + K_{ij}^{ncr} \right) q_i(t) = F_j \\ j &= 1, \dots, N \end{aligned} \quad (16)$$

$$K_{ij}^c = \int_0^r \nabla^r \varphi_i(r) \varphi_j(r) dr$$

$$C_{ij} = \int_0^r \beta \varphi_i(r) \varphi_j(r) dr$$

$$K_{ij}^{nc} = 12 \left(\frac{\ell}{h} \right)^2 \int_0^r \nabla^r \varphi_i(r) \varphi_j(r) dr$$

$$K_{ij}^{ncr} = - \left(\frac{\ell}{R} \right)^2 \int_0^r \nabla^c \varphi_i(r) \varphi_j(r) dr$$

صفحه D سفتی خمی $(D = Eh^3 / 12 (1 - v^2))$ ، ρ پارامتر مقیاس اندازه، h ضخامت صفحه، ρ چگالی، t زمان، C دمپینگ سیستم، E مدول یانگ، v ضربی پواسون، g فاصله هواپی، ε ثابت گذردهی خلا، V_{dc} ولتاژ بایس و V_{ac} ولتاژ متناوب اعمالی به سیستم هستند. ضمناً، با فرض این که تغییر شکل دیافراگم دایره‌بی نسبت به مختصه محیطی متقان است $\nabla^r \frac{\partial w}{\partial \theta} = 0$ عملگر بای هارمونیک در دستگاه مختصات قطبی برای صفحه متقان محوری به صورت زیر تعریف می‌شود:

$$\nabla^r = \nabla^r \nabla^r = \frac{\partial^r}{\partial r^r} + \frac{2}{r} \frac{\partial^r}{\partial r^r} - \frac{1}{r^r} \frac{\partial^r}{\partial r^r} + \frac{1}{r^r} \frac{\partial}{\partial r} \quad (17)$$

۴. بی بعدسازی

پارامترهای بی بعد زیر برای تبدیل روابط از حالت با بعد به حالت بی بعد تعریف می‌شوند:

$$\begin{aligned} \hat{W} &= \frac{w}{g} & \hat{R} &= \frac{r}{R} & \beta &= \frac{C R^r}{\sqrt{\rho h D}} \\ \alpha_1 &= \frac{\varepsilon_1 R^r}{\tau D g^r} & \hat{t} &= \frac{t}{t^*} & t^* &= R^r \sqrt{\frac{\rho h}{D}} \end{aligned} \quad (18)$$

در این روابط R شعاع صفحه و r فاصله از مرکز صفحه است. با جایگذاری در رابطه ۸ معادله بی بعد حاکم بر رفتار مکانیکی دیافراگم دایره‌بی تحت تحریک الکترواستاتیکی به صورت زیر به دست می‌آید:

$$\begin{aligned} & \left[1 + 12 \left(\frac{\ell}{h} \right)^2 \right] \nabla^r w - \left(\frac{\ell}{R} \right)^2 \nabla^c w + \\ & \frac{\partial^r w}{\partial t^r} + \beta \frac{\partial w}{\partial t} = \frac{\alpha_1 (V_{dc} + V_{ac})^r}{(1-w)^r} \end{aligned} \quad (19)$$

۵. حل عددی

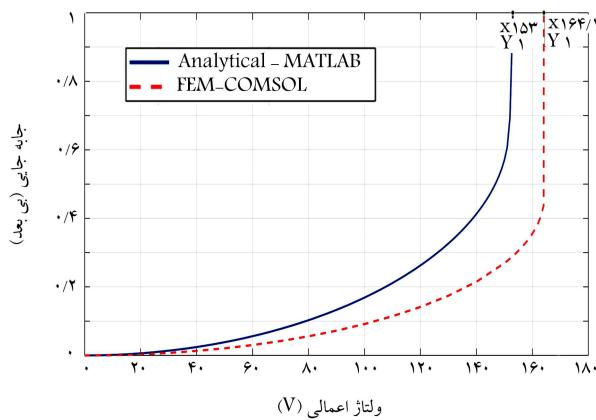
روش‌های حل تحلیلی معادلات حاکم بر مسئله، به علت غیرخطی بودن معادلات بسیار پیچیده و زمان برخواهد بود. بدین منظور در حل معادلات استاتیکی، Step by Step Linearization Method:^[۲۱] روش خطی‌سازی گام به گام^[۲۱] و در حالت دینامیکی، روش رانگ - کوتا مرتبه ۴ استفاده می‌شود. با توجه به کامل‌گیردار بودن دیافراگم، شرایط مرزی حاکم بر مسئله در معادله عبارت اند از:

$$\begin{aligned} W(R, t) &= 0 \\ \frac{\partial}{\partial r} W(R, t) &= 0 \\ \frac{\partial^r}{\partial r^r} W(R, t) &= 0 \end{aligned} \quad (20)$$

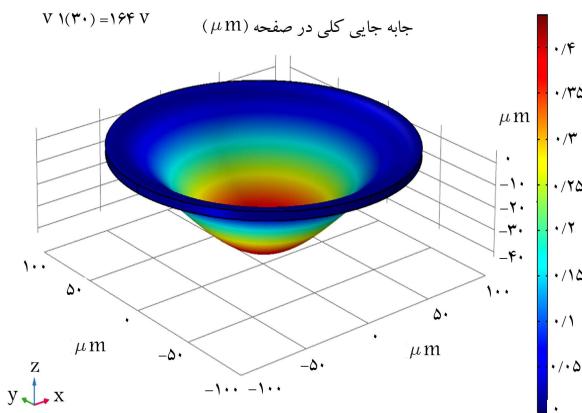
$$\begin{aligned} & \text{تابع شکل زیر شرایط مرزی دیافراگم دایره‌بی کامل‌گیردار را ارضا می‌کند:} \\ & \varphi_n(r) = 1 - \left(\frac{2 n^r \pi^r}{n^r \pi^r - \Lambda} \right) \left(\frac{r}{R} \right)^r + \\ & \left(\frac{n^r \pi^r}{n^r \pi^r - \Lambda} \right) \left(\frac{r}{R} \right)^r + \\ & \left(\frac{\Lambda (-1)^n}{n^r \pi^r - \Lambda} \right) \cos \left(\frac{n \pi r}{R} \right), \\ & n = 1, \dots, N \end{aligned} \quad (21)$$

جدول ۱. مشخصات فیزیکی و ابعاد هندسی ساختار.

مقدار	كمیت	نماد
$100 \mu\text{m}$	شعاع	R
$5 \mu\text{m}$	ضخامت	h
$8/85 \text{ pF/m}$	ضریب هوا	ϵ_0
169 GPa	مدول یانگ	E
$0/3$	ضریب پواسون	v
$1 \mu\text{m}$	فاصله‌ی هواپی	g
223 Kg/m^3	چگالی	R

شکل ۲. میزان خمش استاتیکی دیافراگم سیلیکانی در دو روش عددی و FEM.

شکل ۳. نمای سه بعدی خمش دیافراگم در نرم افزار COMSOL.

ترتیب اختلاف ۷ درصد میان نتایج دو روش ملاحظه می‌شود. دلیل این اختلاف در نظر نگرفتن اثر میدان‌های لبه‌ی (Fringing Effect) در روش حل عددی است. که به منظور ساده‌سازی استخراج معادلات و تحلیل آنها این امر صورت گرفته است. در شکل ۳ در ولتاژ نزدیک به ناپایداری کشنده‌ی، میزان خمش دیافراگم نشان داده شده است. نقاط قرمز رنگ بیشترین میزان جابجایی را دارند که مرکز دیافراگم بوده و لبه‌های دیافراگم که به تکیه‌گاه متصل هستند هیچگونه جابجایی نداشته‌اند و با رنگ آبی نشان داده شده‌اند.

۲.۱.۶. تأثیر اثر اندازه بر رفتار استاتیکی سازه با آنالیز میزان کشنده‌ی همان‌گونه که در معادله ۱۱ مشاهده می‌شود، در معادلات حاکم بر ساختار بر مبنای تئوری گرایان مرتبه بالا زمانی که مقیاس طول سازه با ضخامت و شعاع آن قابل مقایسه باشد، می‌توان ترم‌های h/ρ و R/ρ را بررسی نمود، به طوریکه در ضخامت

$$M_{ij} = \int_0^{\infty} \varphi_i(r) \varphi_j(r) dr$$

$$F_j = \alpha_1 V^r \int_0^{\infty} \frac{\varphi_j(r)}{(1-W)^r} dr \quad (17)$$

جهت استخراج پاسخ فرکانسی سیستم، q را می‌توان به صورت زیر نوشت:

$$q_i = A_i \sin(wt - \varphi_i)$$

$$q_i = A_i e^{-iwt} \cdot e^{-i\varphi_i} = A_i e^{-i\varphi_i} (e^{-iwt}) \quad (18)$$

با جایگذاری این روابط در معادله حاکم، رابطه زیر به دست خواهد آمد:

$$\sum -w^r m_{ij} \bar{A}_i + \sum i w C_{ij} \bar{A}_i + \sum k_{ij}^{(eq)} \bar{A}_i = F_j \quad (19)$$

در فرم ساده‌تر می‌توان معادله بالا را به صورت زیر نشان داد:

$$\sum \left[\left(k_{ij}^{(eq)} - w^r m_{ij} \right) + i w C_{ij} \right] \bar{A}_i = F_j \quad (20)$$

و در نهایت با در نظر گرفتن

$$\bar{Z} = \left[\left(k_{ij}^{(eq)} - w^r m_{ij} \right) + i w C_{ij} \right] \quad (21)$$

می‌توان رابطه‌ی زیر را برای استخراج پاسخ فرکانسی سیستم نوشت:

$$\bar{A} = \bar{Z}^{-1} F \quad (22)$$

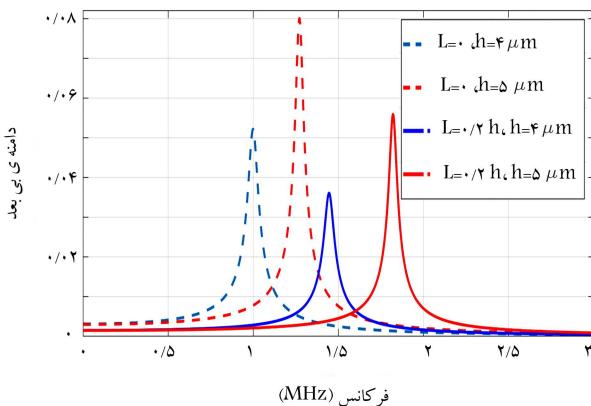
۶. نتایج و تفسیر آنها

جدول ۱ مشخصات فیزیکی و ابعاد هندسی دیافراگم سیلیکانی مورد بررسی در این مطالعه را نشان می‌دهد. صحبت مدل‌سازی و نتایج عددی به دست آمده در نرم‌افزار MATLAB با نتایج تحلیل المان محدود نرم‌افزار COMSOL مقایسه شده است. یکی از پارامترهای مهم در تحلیل سیستم‌های مربعش تحلیل میزان پایداری آنهاست که محدوده عملکرد آنها را نشان می‌دهد. در واقع به واسطه اعمال ولتاژ به دیافراگم و الکترود پاییزی، سختی سیستم کاهش می‌یابد و زمانی که ولتاژ اعمالی به مقدار مشخصی برسد، سیستم ناپایدار می‌شود و دیافراگم به سرعت بر روی الکترود پاییزی سقوط می‌کند؛ به این ولتاژ مشخص ولتاژ کشنده‌ی گفته می‌شود.

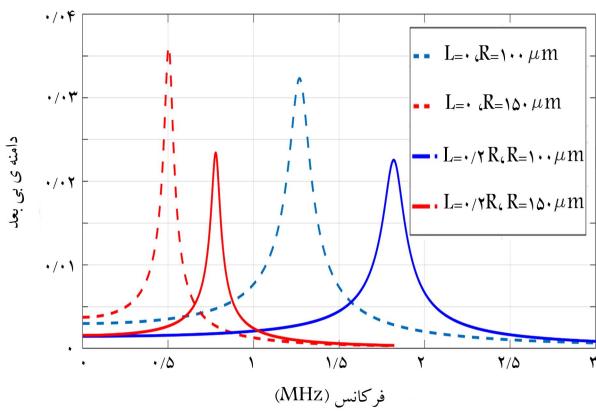
۱.۶. تحلیل استاتیک

۱.۶.۱. مقایسه با نرم افزار کامسول

شکل ۲ میزان ولتاژ کشنده‌ی استاتیکی برای دیافراگم مربعش از جنس سیلیکان در مبدل التراسونیک مطالعه شده را نشان می‌دهد. مطابق نتایج عددی دیافراگم در ولتاژ ۱۵۳ به محدوده ناپایداری استاتیکی خود می‌رسد. این در حالی است که مطابق نتایج تحلیل المان محدود این ناپایداری در ولتاژ ۱۶۴ رخ می‌دهد. بدین

شکل ۵. پاسخ فرکانسی به ازای ضخامت های مختلف با در نظر گرفتن اثر ترم اندازه $(\varrho = ۰/۲h)$ و بدون در نظر گرفتن اثر اندازه $(\varrho = ۰)$.

شکل ۶. پاسخ فرکانسی به ازای شعاع های مختلف با در نظر گرفتن اثر ترم اندازه و بدون در نظر گرفتن اثر اندازه.

۲.۶. تحلیل فرکانسی

به منظور بررسی اثر ترم ϱ/h بر روی فرکانس رزونانس میکروصفحه، نمودار پاسخ فرکانسی تحت ولتاژ بایاس مشخصی به ازای ضخامت های مختلف برای دو حالت یکی با در نظر گرفتن اثر ترم $\varrho/h = ۰/۲h$ و دیگری بدون در نظر گرفتن آن ($\varrho = ۰$) در شکل ۵ آورده شده است. همان‌طور که در این شکل نشان داده شده است با در نظر گرفتن اثر اندازه، با افزایش سفتی سیستم فرکانس و دامنه سیستم، به ترتیب، افزایش و کاهش قابل توجهی پیدا کرده‌اند.

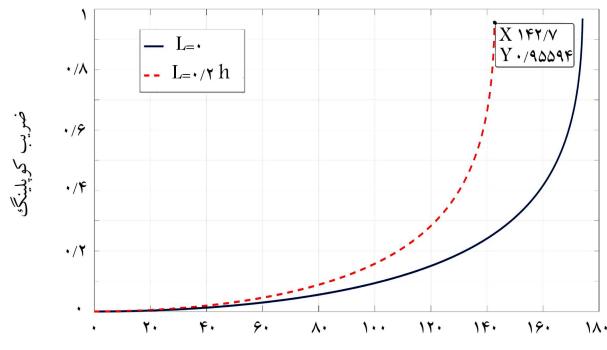
همچنین برای بررسی اثر ϱ/h بر روی فرکانس اصلی میکروصفحه، نمودار پاسخ فرکانسی تحت ولتاژ بایاس به ازای شعاع های مختلف برای تئوری کلاسیک و گرادیان های مرتبه بالا در شکل ۶ رسم شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، در نظر گرفتن اثرات اندازه باعث تغییرات قابل توجهی در میزان فرکانسها خواهد داشت و این مساله در تحلیل رفتار این سیستم‌ها باستی مدنظر قرار گیرد. نمودار فشار خروجی و حساسیت گیرنده در شکل‌های ۷ و ۸ با فرض اینکه محیط اطراف آب است، به عنوان تابعی از فرکانس با استفاده از روابط ۳ و ۴ استخراج و نشان داده شده است. این نمودارها نشان می‌دهند که اثرات اندازه می‌توانند اثرات قابل توجهی بر روی پارامترهای اصلی سیستم یک ریزمندل داشته باشد.

جدول ۲. ولتاژ کشنده محاسبه شده برای شعاع های مختلف $(\varrho = ۰/۲h)$.

شعاع	با در نظر گرفتن اثر ϱ/h	بدون در نظر گرفتن اثر ϱ/h
$R = ۵\mu m$	$۵۷۲/۰۰$	$۷۰۴/۰۰۰$
$R = ۸\mu m$	$۲۲۲/۹۰$	$۲۷۲/۴۰$
$R = ۱۵\mu m$	$۶۳/۵۰$	$۷۷/۴۰$
$R = ۵۰\mu m$	$۵/۹۰$	$۷/۱۰$

جدول ۳. ولتاژ کشنده محاسبه شده برای ضخامت های مختلف $(\varrho = ۰/۲h)$.

ضخامت	با در نظر گرفتن اثر ϱ/h	بدون در نظر گرفتن اثر ϱ/h
$h = ۲\mu m$	$۳۶/۳$	$۴۴/۱$
$h = ۴\mu m$	$۱۰۲/۲$	$۱۲۴/۵$
$h = ۸\mu m$	$۲۸۸/۶$	$۳۵۳/۸$
$h = ۱۰\mu m$	$۴۰۲/۲$	$۴۹۶/۴$

شکل ۴. مقایسه تغییرات ضریب تزویج الکترومکانیکی با تئوری کلاسیک و گرادیان مرتبه بالا.

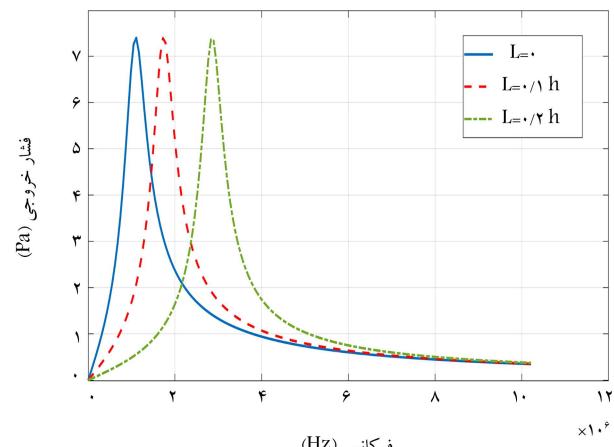
و شعاع های مختلف نقش مهمی در رفتار دیافراگم دارند. در جداول ۲ و ۳ هنگامی که $\varrho/h = ۰/۲h$ باشد، با در نظر گرفتن مقادیر مختلف شعاع و ضخامت به ترتیب، اثر گرادیان مرتبه بالا بر روی ولتاژ کشنده استاتیکی آورده شده است. همان‌گونه که جدول ۲ و ۳ نشان می‌دهد، اثرات اندازه در میزان ولتاژ کشنده موردندا.

۳.۱.۶. تأثیر اثر اندازه بر رفتار استاتیکی سازه با ضریب تزویج الکترومکانیکی

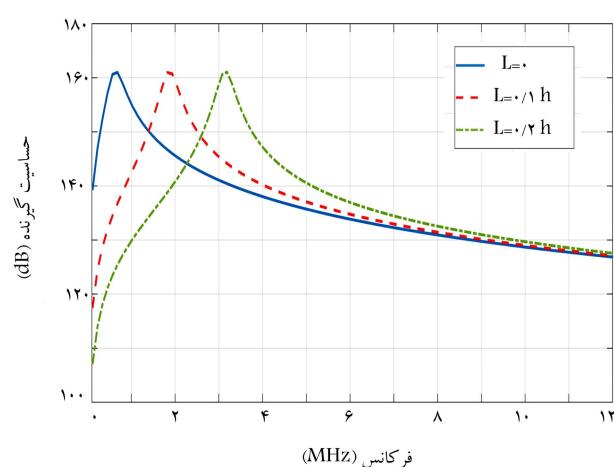
تأثیر اثر اندازه در انجام شده، K_T^* که ضریب تزویج الکترومکانیکی می‌باشد، بر اساس نظریه کلاسیک بیان شده است. به همین دلیل در این تحقیق K_T^* در یک ساختار میکرونی با در نظر گرفتن اثر اندازه بر اساس نظریه گرادیان شده است عملکرد این پارامتر تابعی از ولتاژ می‌باشد و با افزایش ولتاژ مقدار K_T^* نیز افزایش می‌باشد و در نهایت در ولتاژ کشنده مقدار K_T^* به یک می‌رسد.

۷. نتیجه‌گیری

در این مقاله ابتدا درباره ویژگی‌ها و خصوصیات مبدل‌های میکروماشین کاری شده خازنی و کاربردهای آنها بحث شده است. برای مطالعه‌ی جامع و دقیق بر روی این تکنولوژی، به تحلیل الکتریکی و مکانیکی این فناوری با توجه به اثرات اندازه پرداخته شده است. حساسیت گیرنده و میزان فشار خروجی اکوستیک تولید شده توسط ساختار و همچنین ضریب توزیع محاسبه شده است. مدل مکانیکی براساس نظریه گرادیان مرتبه بالا استخراج شده و با استفاده از حل عددی، مدل ارائه شده برای یک میکروصفحه دایره‌بی تجزیه و تحلیل شده است. نتایج به دست آمده حاکی از این است که زمانی که پارامتر مقیاس اندازه قابل مقایسه با اندازه ضخامت یا شعاع میکروصفحه باشد، تأثیر ترم‌های غیرکلاسیک در معادلات حاکم بر رفتار دیافراگم ظاهر می‌شود. در نظر گرفتن ترم‌های غیرکلاسیک سبب بالارفتن میزان سختی سیستم می‌شود و به دلیل افزایش میزان سختی سیستم، ولتاژکشنندگی بزرگتری را نسبت به صفحات با اندازه‌های هندسی بزرگ‌تر از مقیاس میکرو/نانو پیش‌بینی می‌کند. علاوه بر این، با مقایسه مقادیر مختلف شعاع و ضخامت برای میکروصفحه مورد نظر، نشان داده شد که اثرات اندازه در میزان ولتاژکشنندگی و همچنین فرکانس طبیعی سیستم موثرند. برخلاف تئوری‌های غیرکلاسیک استفاده شده در کارهای پیشین که رفتار وابسته به اندازه فقط برای ضخامت‌های کوچک در نظر گرفته می‌شد، در این مقاله نشان داده شد که هنگامی که شعاع دیافراگم‌ها مقادیر کوچک‌تری داشته باشند، اثرات اندازه در قیاس با شعاع نیز در رفتار سازه موثر خواهند بود. چراکه در صورت نادیده گرفتن این اثرات پیش‌بینی نادرست محدوده پایداری و رفتار مکانیکی سیستم محتمل است. همچنین در بخش آخر این تحقیق، پاسخ فرکانسی CMUT حتیک نیروی الکترواستاتیک هارمونیک برای تئوری‌های کلاسیک و گرادیان مرتبه بالا نسبت به ضخامت و شعاع های مختلف ارائه شده است. در واقع با به کار بردن تئوری گرادیان مرتبه بالا در آنالیز رفتار مکانیکی ریز‌مبدل خازنی نشان داده شد که تحلیلی دقیق‌تر برای رفتار مکانیکی CMUT در مقیاس‌های میکرو/نانو می‌توان ارائه کرد که اثرات وابسته به اندازه را نشان دهد.

شکل ۷. نمودار فشار خروجی.

شکل ۸. نمودار حساسیت گیرنده.

منابع (References)

1. Darbasi, S., Shourcheh, SD., Rezazadeh, G. and et al. editors. "Mechanical behavior of a capacitive tunable ultrasound transducer for bio diagnostic application". *Electrical Engineering (ICEE), Iranian Conference On*; IEEE, pp.336-341 (2018). DOI:10.1109/ICEE.2018.8472639.
2. Maillard, D., De Pastina, A., Abazari, AM. and et al. "Avoiding transduction-induced heating in suspended microchannel resonators using piezoelectricity". *Microsystems & Nanoengineering*. 7(1), pp. 1-7 (Apr 29 2021).
3. Maadi, M. "Large-scale multi-frequency capacitive micromachined ultrasonic transducer (CMUT) arrays for ultrasound medical imaging and Therapeutic Applications", *A Thesis in Microsystems and Nano Devices* (2020).
4. Wang, Z., He, C., Zhang, W., and et al. "Fabrication of 2-D capacitive micromachined ultrasonic transducer (CMUT) array through silicon wafer bonding". *Micro-machines*. Jan; 13(1), pp. 99 (Jan 2022).
5. La, TG., Le, LH. "Flexible and wearable ultrasound device for medical applications: A review on materials, structural designs, and current challenges". *Advanced Materials Technologies*, 7(3), 2100798 (2021).
6. Liu, J-Q., Fang, H-B., Xu, Z-Y. and et al. "A MEMS-based piezoelectric power generator array for vibration energy harvesting". *Microelectronics Journal*. 39(5), pp. 802-6 (2008).
7. Wang, J., Zheng, Z., Chan, J. and et al. "Capacitive micromachined ultrasound transducers for intravascular ultrasound imaging". *Microsystems & Nanoengineering*. 6(1), pp.1-13 (2020).
8. Haller, MI. and Khuri-Yakub, BT. "A surface micro-machined electrostatic ultrasonic air transducer." *IEEE*

- Transactions On Ultrasonics, Ferroelectrics, And Frequency Control.* **43**(1), pp. 1-6 (1996).
- 9. Motieian Najar, MH. "Design and analysis of capacitive micromachined ultrasound transducer", *University of British Columbia*, Doctoral dissertation (2010).
 - 10. Martin, DT. "Design, fabrication, and characterization of a MEMS dual-backplate capacitive microphone", *A Dissertation of Doctoral degree*, (2007).
 - 11. Chou, CY., Chen, PC., Wu, HT. and et al. "Piston-shaped CMOS-MEMS CMUT front-end featuring force-displacement transduction enhancement". *In2021 21st International Conference on Solid-State Sensors, Actuators and Microsystems (Transducers)* IEEE **20**, pp. 26-29 (jun 2021).
 - 12. Chapman, G., Votsi, H., Stock, TJ. and et al. "Microwave properties of 2D CMOS compatible co-planar waveguides made from phosphorus dopant monolayers in silicon". *Advanced Electronic Materials*. 2100989 (2022).
 - 13. Guldiken, RO. "Dual-electrode capacitive micromachined ultrasonic transducers for medical ultrasound applications", *Georgia Institute of Technology* (2008).
 - 14. Lin, D-S., Zhuang, X., Wong, SH. and et al. "Encapsulation of capacitive micromachined ultrasonic transducers using viscoelastic polymer". *Journal of Microelectromechanical systems*. **19**(6), pp. 1341-51 (2010).
 - 15. Mills, DM., "Editor medical imaging with capacitive micromachined ultrasound transducer (cMUT) arrays". *Ultrasonics Symposium*, IEEE (2004).
 - 16. Darbasi, S., Mirzaei, M.J., Abazari, A.M. and et al. "Adaptive under-actuated control for capacitive micro-machined ultrasonic transducer based on an accurate nonlinear modeling", *12 August 2021, PREPRINT (Version 1) available at Research Square*, <https://DOI.org/10.21203/rs.3.rs-756261/v1> (2021).
 - 17. Lin, D-S. "Interface engineering of capacitive micromachined ultrasonic transducers for medical applications", *Stanford University* (2011).
 - 18. Yu, Y., Pun, SH., Mak, PU. and et al. "Design of a collapse-mode CMUT with an embossed membrane for improving output pressure". *IEEE transactions on ultrasonics, ferroelectrics, and frequency control*, **63**(6), pp. 854-63 (2016).
 - 19. Yaralioglu, GG., Ergun, AS., Bayram, B. and et al. "Calculation and measurement of electromechanical coupling coefficient of capacitive micromachined ultrasonic transducers". *IEEE Transactions On Ultrasonics, Ferroelectrics, And Frequency Control*, **50**(4), pp. 449-56 (2003).
 - 20. Abazari, AM., Fotouhi, M., Tavakkoli, H., and et al. "An experimental study for characterization of size-dependence in microstructures via electrostatic pull-in instability technique". *Applied Physics Letters*. **116**(24), 244102 (2020).
 - 21. Abazari, AM., Safavi, SM., Rezazadeh, G. and et al. "Couple Stress Effect on Micro/Nanocantilever-based Capacitive Gas Sensor". *International Journal of Engineering*, **29**(6), pp. 852-61 (2016).
 - 22. Abazari, AM., Safavi, SM., Rezazadeh, G. and et al. "Modelling the size effects on the mechanical properties of micro/nano structures". *Sensors*. **15**(11), pp. 28543-62 (2015).
 - 23. Tsiatas, GC. "A new kirchhoff plate model based on a modified couple stress theory". *International Journal of Solids and Structures*. **46**(13), pp. 2757-64 (2009).
 - 24. Fleck, N., Muller, G., Ashby, M. and et al. "Strain gradient plasticity: theory and experiment". *Acta Metallurgica et Materialia*. **42**(2), pp. 475-87 (1994).
 - 25. Kong, S., Zhou, S., Nie, Z. and et al. "The size-dependent natural frequency of bernoulli-euler micro-beams". *International Journal of Engineering Science*. **46**(5), pp. 427-37 (2008).
 - 26. Mousavi, SM. and Paavola, J. "Analysis of plate in second strain gradient elasticity". *Archive of Applied Mechanics*. **84**(8), pp. 1135-43 (Agu 2014).
 - 27. Lazopoulos, K. "On bending of strain gradient elastic micro-plates". *Mechanics Research Communications*. **36**(7), pp. 777-83 (2009).
 - 28. Rashvand, K., Rezazadeh, G., Mobki, H. and et al. "On the size-dependent behavior of a capacitive circular micro-plate considering the variable length-scale parameter". *International Journal of Mechanical Sciences*. **77**, pp. 333-42 (2013).
 - 29. Saadatmand, M. and Kook J. "Differences between plate theory and lumped element model in electrostatic analysis of one-sided and two-sided CMUTs with circular microplates". *Journal of the Brazilian Society of Mechanical Sciences and Engineering*. **42**(9), pp.1-11 (2020).